

С.І. Даниленко, доктор політичних наук,
Н.М. Головка
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Україна)

Вплив технологій штучного інтелекту на комунікативні процеси в сучасній дипломатії

Розвиток штучного інтелекту впливає на всі сфери суспільного життя, зокрема й на дипломатію. Технології ШІ спричиняють трансформацію комунікативних процесів як на особистісному, так і на професійному рівні. У зв'язку з цим спостерігаються тенденції активного впровадження ШІ в дипломатичну діяльність і відбувається поступовий перехід від традиційної дипломатії до цифрової.

XXI століття позначилося активним розвитком цифрових технологій, зокрема технологій штучного інтелекту. Поява перших нейромереж, таких, як ChatGPT, у відкритому доступі та їх подальше вдосконалення посприяли тому, що останнім часом популярність ШІ неухильно зростає. На сьогодні ці технології застосовують у багатьох сферах людського життя, зокрема в дипломатії.

Пандемія COVID-19 зумовила запровадження карантинних обмежень в усьому світі та перенесення комунікативних процесів у дистанційний формат. Цифрові технології стали єдиною альтернативою традиційним, фізичним комунікаціям. Для України ця проблема постала ще більш гостро в умовах воєнного часу, коли через активні бойові дії чимало людей вимушено змінили місце проживання, переїхавши в межах країни чи навіть виїхавши за кордон. Як наслідок, продовження роботи дипломатичних установ та місій у звичному режимі стало неможливим.

Таким чином, використання цифрових технологій для здійснення комунікації стало об'єктивною закономірністю в Україні та світі. Логічним продовження процесу цифровізації є використання нейромереж як посередника в міжособистісному спілкуванні на всіх рівнях: від особистісного й до міждержавного.

Фахівці комунікацій розглядають сучасні комунікативні процеси як двосторонні [1], адже під час використання людиною нейромереж здійснюється взаємообмін: особливості роботи штучного інтелекту впливають на користувача, а соціальні практики на усталені норми, в межах яких діє користувач, впливають на штучний інтелект. Тому сучасна людина як суб'єкт комунікації діє у трьох вимірах: фізичному, соціальному й цифровому.

Штучний інтелект здатний аналізувати великі масиви даних та працювати з інформацією набагато швидше й ефективніше, ніж людина. Ці процеси є основою сучасних мовних моделей, за якими навчаються нейромережі. Ці моделі є доволі ефективними та вважаються значним технологічним досягненням.

Попри це, комунікативні можливості штучного інтелекту на сьогодні все ще доволі обмежені. Так, ШІ здатний підтримати найпростіші розмови, аналізуючи вхідні повідомлення та генеруючи відповіді на основі наданих йому баз даних, проте, на відміну від людини, не має ментальних здібностей до комунікації. У зв'язку з цим, нейромережа не здатна розуміти контекст та пропонувати ідеї, альтернативні попередньо закладеним моделям поведінки [2]. З огляду на це, впровадження ШІ в дипломатичний процес є неминучим та актуальним, водночас несе із собою як певні переваги, так і ризики.

За тривалий період існування дипломатії з'явилася різноманітна кількість інструментів та інститутів, що дипломати використовують для досягнення інтересів своєї держави. До них належать, зокрема, дискусійні платформи, дипломатичні представництва, формалізовані усні та письмові обміни, опосередковане спілкування через ЗМІ й громадських представників [3]. Водночас саме комунікація лежить в основі цих інструментів та є ядром дипломатії. Дипломатична взаємодія певною мірою визначається особистими якостями дипломатів, і посередництво штучного інтелекту в цьому процесі неминуче впливає як на суб'єктів комунікації, так і на сам процес переговорів.

Цифрова дипломатія з використанням технологій ШІ, має правову основу в Данії, де вперше у світі було затверджено стратегію технологічної дипломатії на 2021-2022 роки [4]. Відповідно до цього плану, технологічні дипломати, окрім виконання функцій звичайного посольства, зобов'язані також здійснювати публічну дипломатію за допомогою сучасного технічного арсеналу. Стратегію успішно застосували на практиці з подальшим затвердженням нової стратегії диджиталізації на 2024-2027 рр.

Як інструмент, штучний інтелект застосовується в різноманітних сферах дипломатії, зокрема: традиційна дипломатія, консульська служба, публічна дипломатія тощо [5]. Так, помічник Президента Генасамблеї ООН на основі технологій ШІ аналізує виступи в режимі реального часу та пропонує поради з урахуванням позицій окремих країн. Окрім того, штучний інтелект асистує дипломатам під час ведення діалогу за принципом активного слухання, аналізуючи емоційний підтекст повідомлень співрозмовника, його інтереси й уподобання. Нейромережі здатні опрацьовувати великі масиви даних та виокремлювати важливі повідомлення із загального «шуму», допомагаючи дипломатам заздалегідь формулювати влучні відповіді та бути почутими широкою аудиторією [5].

Проте недосконалість штучного інтелекту, пов'язана з його обмеженістю у сфері комунікацій, впливає на впровадження цих технологій у дипломатію. На сьогодні цей процес є повільним і довготривалим, і людський інтелект досі має перевагу над штучним, зокрема й у дипломатичній сфері.

Висновки

Роль штучного інтелекту в житті людини зростає, і цей процес є незворотнім. Розвиваючись, нейромережі навчаються комунікувати та вступають у взаємодію з людиною, впливаючи на її міжособистісні взаємодії. Особливо важливим цей вплив є для дипломатичної сфери, ядром якої є комунікація. Факт переходу від традиційної до цифрової дипломатії визнається

у світі. У деяких європейських країнах запроваджено спеціально розроблену стратегію, яка враховує роль сучасних технологій у діяльності дипломата. Таким чином, явище цифрової дипломатії має правову основу.

Штучний інтелект використовують у різноманітних сферах дипломатії (традиційній, публічній, консульській службі) з метою підвищення ефективної взаємодії суб'єктів комунікації, дипломатів, між собою та з великими аудиторіями.

Водночас технології штучного інтелекту поки що обмежені й за своїм розвитком значно поступаються людині в комунікаціях. Як наслідок, існують певні виклики та перспективи, пов'язані з використанням нейромереж у дипломатичних процесах: штучний інтелект не завжди правильно розпізнає контекст та має значні труднощі в оцінюванні повідомлень без контексту, що може призвести до непорозумінь між суб'єктами комунікації; нейромережа діє в межах закладеної моделі, тому не зможе запропонувати принципово нові рішення чи вийти за рамки стандартного, як це може людина; відсутність інтуїтивного мислення та живого досвіду в нейромережі призведе до того, що вона оцінюватиме суб'єктів комунікації в загальному, не враховуючи особистих якостей людини; постійне використання дипломатом штучного інтелекту під час здійснення переговорів може сформувати надлишкову самовпевненість у дипломата у своїх комунікативних навичках при взаємодії з аудиторією та позбавити його необхідності постійного самовдосконалення.

Впровадження технологій штучного інтелекту в дипломатію є явищем новим, однак беззаперечним, перехід від традиційної дипломатії до цифрової – неминучим, а вплив штучного інтелекту на комунікативні процеси стає дедалі помітнішими. На сьогодні існують нові виклики та перспективи для подальшого дослідження цього явища.

Список літератури

1. Robotics, AI, and Humanity: Science, Ethics, and Policy. Springer International Publishing AG, 2021.
2. Lu M. The ability and importance of human communication in the age of AI. Geographical Research Bulletin. 2023. Vol. 2. P. 187–189. URL: https://doi.org/10.50908/grb.2.0_187.
3. Stanzel, V., & Voelsen, D. (2022). Diplomacy and artificial intelligence: reflections on practical assistance for diplomatic negotiations. SWP Research Paper, 1, 31. <https://doi.org/10.18449/2022RP01>
4. Ministry of Finance (2022). National Strategy for Digitalisation. Denmark. <https://en.digst.dk/media/27861/national-strategy-for-digitalisation-together-in-the-digital-development.pdf>
5. Konovalova, M. (2023). AI AND DIPLOMACY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES. Journal of Liberty and International Affairs, Institute for Research and European Studies - Bitola, 9(2), 520–530. <https://doi.org/10.47305/jlia2392520k>